د اتمانخېلو جغرافيه.

جغرافيه د ځايونو مطالعه او د خلکو او دوي چاپيريال ترمنځه اړيکې دي. جغرافيه هغه ساينس دې چې د ځمکې د سطې تشريح سره معامله کوي. دغه شان د وخت د لوی قام پښتون هوم خپله جغرافيه ده او دغه جغرافيه کښې دننه قبيلوي جغرافيې دي. اتمانخېل چې کرړاني قبائل دي چې خپله لويه خاوره جغرافيه لري. اتمانخېل قبائل د پښتنو په لوی کور افغانستان کښې هوم استوګن دي سره سره کښې په د پاکستان د پښتونخوا نه واخله تر بلوچستانه ميشته دي. په پښتونخوا کښې په ډيرو سيمو استوګن دي. په پښتون خواه کښې ديو ځانله علاقه ده او دغه علاقه د انګريز په وخت کښې يو ازاد مځکه پاتې شوي چې انګريز ورته "انډيپنډينټ اتمانخېل کنټري" ليکلې د ديو علاقه زياتره [illegible] د [illegible] په منځ کښې واقع ده، د مشرق خواته د رانېزی او سمه رانېزی تر پولې پورې د سوات د سيند او د پيښور د ضلعې په منځ کښې غزيدلې ده، په دې سيمه کښې اتمانخېل قبائل ميشته دي.

لنډه دا چې اتمانخېل د نن وخت په د مومند په تحصيلونه ميشته دي چې يو ته امبار اتمانخېل وايي او بل ته لمن اتمانخېل يا پړانګ غار وايي دغه تحصيلونه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

باجوړ او د ملاکنډ د اتمانخېلو سره لګېدلې چې باجوړ طرف ته تر رود پورې دغه علاقه غزېدلې ده. او دغه شان د ملاکنډ هوم. یو خواه د تنګي منډا چارسدې نه دغه مځکه شروع ده چې دغه پوله یې له محمدزو سره ده اود باجوړ د قزافې او دانشکول کلې پورې مځکه او دغه شان د ملاکنډ د کوټ اکرې نه تر هریانکوټه پورې. او دغه علاقایي داتمانخېلو په وړو ځانګو ویشلي شوې.

بل خواه د اتمانخېلو خپله علاقه دا وس وخت د مردان سیمه کښې ده چې بهمرې ځانګه د اتمانخېلو پرې میشه ده، دغه علاقه دغه سیمه په سنګاوو، کوهې، برمول، میاه خان، پیپل، تر خرکې یادیږي چې مکمل ورکښې اتمانخېل میشته دې دغه سیمه نه بهر تر لوند خوړه پورې میشته دي چې خټک ورسره هوم بشمول په لوند خوړ کښې استوګن دي.

بل خواه د دیو سیمه په اورکزی ضلعې کښې هوم ده چې خپله خاوره لرې او د اورکزو سره په خواه کښې ژوند کوي او خپله خاوره یې تذ ننه ساتلې ده، او پولې د اورکزو سره لرې. دغه اصل ټاټو بو نه اتمانخېل قبائل خواره شوې چې نن وخت کښې په دیر کښې لوی علاقې لرې چې شمېر یې تر ډیر حده پورې زیات دي اتمانخېل قبائل یو خواه د باجوړ د ترکاڼي قبیلې سره پوله لرې بل خواه د امبار طرف ته د مومند قبیلې سره پولې لرې او بل اړخ ته یوسفزو سره پولې لرې د مردان د سیمې اتمانخېل ګیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

چاپیر پولې د خټکو او یوسفزو سره لرې او په دیر په سیمه کښې اتمانخېل خپلې علاقې نن وخت لرې چې یه ډیر ځایونو کښې د یوسفزو سره ګډ پرا ته دې

په کوز وطن بلوچستان کښې په ضلع لورالای کښې هوم میشه دې چې پولې د کاکړو سره لرې او څه اتمانخېل د کاکړو سره ګډ پرا ته دې. د پښتنو به لوی کور افغانستان کښې په ځای ځای په ولایتو کښې میشته دې او ورسره د پښتنو ګن شمېر نورې قبایلې ورسیړې نور اتمانخېل خاوره واره تلې چې سوابې، سوات، شانګله، تر اټکه او بیا تر هیندوستانه خواره شوې.

کوم چې په لوی کور افغانستان کې اباد دي ځای په ځای اتمانخېل شتون لری په دغه اړه محمد حیات خان په خپل کتاب حیات افغانی کې وایې چې

(دی قبیلې ځنی کورونه د کابل په شمال یعنی کوه دامن کې میشته دي ... ددوي یو ښاخ کوچیان دي چې د سړو په مسم کې ننګرهار او په اوړی کې کابل ته راځي).

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر فیو وکړو چې اتمانخېل د کابل په شمال کې استوکن دی خو دغه یوزینی ندی بلکی اتمانخېل د افغانستان په ۱۸ ولایتونو کې ځای پر ځای استوګنه لری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

.۱۸۴۹

د ۱۸۴۹ کال دا کتوبر په میاشت کې د اسسټنټ کمشنر لیفټیننټ ایچ بی لمسډن لخوا خبر ورکړ شو چې د بایزۍ د علاقې دا تمانخېلو کلیو په مثبته توګه د ټیکس له ورکولو څخه انکار کړی. او مقامی کوم چې به د انګریز له خواه ټیکس راټولولو هغه ته یې خبرداری ورکړه اتمانخېلو چې دلته به ټیکس هغستلو له نه راځی. دغه خبر د انګریز کمشنر ته وشه چې اتمانخېل د جنګ تیاری کیٍ او له ټیکس ورکولو څخه یې انکار کړی. نه انګریز له دغه خطری لپاره زور راوستو چې اتمانخېل وزوری او ټیکس هغستل تري شروع کړی.

نه دغه وخت اتمانخېلو هوم خپل جنګی تیاری شروع کړو چې ګنل یې چې دا انګریزان به ضرور له حملی لپاره راځی.

په دغه وخت کې دا تمانخېلو مشری ملکانو کوله چې اصف اتمانخېل د خر کی کلی وون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازاد خان اتمانخېل. قدرت شاه اتمانخېل. محمد علی اتمانخېل او غازی شاه اتمانخېل د برمول . کلی. کرم اتمانخېل او جلاب اتمانخېل د میاه خان کلی. جلال اتمانخېل د سنکاوو کلی او محبوب شاه اتمانخېل او طوطی اتمانخېل د پیپل کلی.

یاده دی وی چې خرکی،میاه خان سنکاوو پیپل کوهی برمول د اتمانخېلو مشهور کلی دی چې نن سبا د تحصیل کاتلنګ مردان په حصه کې شمیر دی.

د **۱۸۴۹** کال د ډسمبر په دریمه دغه انګریزی فوځ د لیفټیننټ کرنل جې براډشا سي بي تر مشری لاندې له پیښور څخه حرکت وکړو چې اتمانخېل زیر کړی. بل خواه اتمانخېل هوم خپل تیاری کړی د خپل وس مطابق چې د انګریز له فوځ مخنیوی وکړی.

په**۱۱** دسمبر کو لیفټیننټ کرنل بریډشا د اتمانخېلو په کلی حمله وکړه چې دغه حمله کې د پنجاب ۱۰۰ فوځیانو هوم حصه هغستی وه چې دغه انګریز فوځ مضبوط وي دغه جنګ د اتمانخېلو په سنګاو کلو شروع کړی. دغه سنکاوو کلې د اتمانخېلو ډیر په سخت ځای باندې میشته وو. شو چې لیفټننټ کرنل بریډشا د اتماتخېلو په کلی د دوانړه طرف نه او هوم له مخې طرفه حمله وکړه چې اتمانخېلو ځوانانو له خپل طرف نه ډیری حڅی وکړی چې انګریز په شاه کړی خو د انګریز د فوځ توپونه په مدد له وجې یې سنګاوو کلی وران کړی شه. د یو طرف نه یې انګریز فوځ ډیر سخت قېسم ډزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولی په اتمانخېلو چې هغه اړخ چې دغه کلې یې په درې طرفه ګیر کړي وو. دغه کې انګریز فوځ له خواه یو دسته د خپل فوځ د چپ لاس او د بل خوا حفظت کوو.

په دغه کې انګریز ته سخت نقصان ورسیده له انګریز د فوځ څخه وژنې وشوې او ډیر پکې زخمان هون شه. انګریز لیکې چې دغه اتمانخېل کرنل بریډشا ډیر معمولي ګڼلی.وو خو پنځه ساعته هغوی د هغه ځای دفاع کړی وه.

په ۱۸۵۵ کې اتمانخېلو ځوانانو یو ځل بیا په انګریز فوځ باندی وړی وړې حملې شروع کړی چې په دغه وخت کې یې د انګریز له خواه چې کوم سامان تللو راتلو هغه باندی اتمانخېل ځوانانو حملې شروع کړی بلکی د دغه سامان لوټ کول یې شروع کړه ځکه چې انګریز په دی وطن قابض شوی وو چې پښتنو ته دغه قبول نه وه.

.

.په دغه بابله محمد حیات خان په خپل کتاب کې لیکی چې

مشریقی برخه کې بهمری څانګي اولاد اسمعیل خېل داوت خېل او سه سمده میشته دي. د بهمري اتمانخېلو وسله والو کسانو شمیر د دوه زر وه تنو خواه او شاه کې دي. دوي ډیر لوټماران او جنګیالی دي خو د کال (۱۸۷۷) د جنوری په میاشت کې د انګریزانو د فوځ په زریعه او د پیښور کمشنر جان بیچر په تدبیر د هغوی قوت وځپل شو او وس دوی سره رعیت په ډول ګوزاره کوي. دوی لومړی د غلا او لوټ ماری سره مینه لرله او هندوان به یې نیول او له هغوی به یې د خوشې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولو په بدل کې پیسې اخستلې . د میاه خان سیمی اوسیدونکی ملک ازاد اتمانخېل چې د ... د ډلې مشر وو د ګولی د لګیدو له کبله ګوډ شوي دي. د کوهي سیمې ملک محمد علی اتمانخېل یو معتبر سړی دی.

څه رنګه چې محمد حیات خان زکر وکړو چې اتمانخېلو ځوانانو به له دغه ځای چې کوم هیندوان یا انګریزان تیریدل اتمانخېلو به یې د لوټ کوشش کوو ځکه چې په دغه وخت کې انګریز په پښتون وطن راغلی وو او پښتون وطن یې د خپل لاس د لاندې راوستو کوشش کوو.

۱۸۵۱.

ناوی ډهنې د اتمانخېلو په علاقه کې دي. د باجوړ په مځکه د مومندو په پوله د امبار علاقه کې چې د اتمانخېل قبیله د بوټ کور ځانګه اباد دی. د هغوی نه مشرق طرف ته د ارنګ او برنګ اتمانخېل پراته دی. د دي قبیلې خلک د پنجکوړي سیند (دریایې سوات) په جنوب غاړه د غره په لمنو کې په پړانګ غار ګنډیری نری او به سپن خړی ناوی ډهنې کوټ ټوټی اګره مینه اریان کوټ کې هم پراته دی. اتمانخېل ساده سوچه بهادر توریالی او جنګیالی پښتانه دی نران غازیان دی. د فرنګی د راتللو نه روستو که قبائلو د فرنګیانو سره د خپلې علاقې په پوله او بریډ جنګونه کول. اتمانخېلو په غزا پسې مزي پسې پسې مزی کولی. د خپلی پولی او بریډ نه ډیر جدا د پیښور او مردان په علاقو کې د انګریزانو په فوځې کیمپونو حملې کولې. چنانچه هم دغه شان واقعاتو په وجه د ناوی ډنې د غزا واقعه پیښه شوي وه. د دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزا د واقعاتو بیا نولونه نه وړاندې د هغه حملو بیا نول مناسب معلومیږی چه
اتمانخېلو غازیانو د مردان او پېښور په علاقې کړي وی.

په ګوجر ګړی حمله د **۱۸۵۱** په اخر کې فرنګیانو د وادی پېښور او د ایسفزو د علاقې
د پیمائش او نقشه کې کار شروع کړي وو. د ملک خلق پري سخت ناراضه وو ـ او
مخالفت ته یې ملا تړلې وه ـ د دې ګران کار دمه "مسټر جیمز" نومی یو فرنګی اخیستی
وه او د هغه د حفاظت دپاره د ګائیډ پلټنی رسالدار فتح خان خټک مقرر شوي وو ـ جیمز
او فتح خان د پیمائش د کار دپاره سره د یو فوجی دستې د مردان ښار نه دوه میله شمال
طرف ته د ګجر ګهړی په مقام دیره وو ـ چې د شپې په وخت کښې **مکرم خان اتمانخیل**
د ناوې ډهنډ د دوه **۲۰۰ سوه** په اسونو سورو سورو غازیانو سره پري حمله اوکړه ،دغه
وخت انګریز لیکي چې په ۷مه نېټه زمونږ فوځیانو د اسونو اوازونه واوریدل چې د
اسونو د خپلو اوازونه وو. دغه کې د اتمانخیلو د خوا اواز اوکړی شه.

اواز اوشه چې څوک یې

جواب راغی چې ملګری

انګریز ته شک اوشه او رسالدار فتح خان خټک بیدار شه او له خپلې خمې څخه بهر
شه چغې یې کړي چې دښمن حمله کړی ده. او خپلې توری ټوپکې یې بهر کړی. دغه کې
مکرم خان اتمانخېل حمله ډیره زوروره وکړه چې ډیر فوځیان یې اوژل او څه پکې
زخمان شه. دغه رنګه یې اسونه زناور هوم مړه او زخمیان شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

جیمز په دهغه شپه چرته بل ځای‌ شپه وه. په دي موقع رسالدار فتح خان خټک ژوبل شو مګر مړ نه شو. بل طرف ته د ګائیډ پټنی څه سپاهیان مړه او څه ژوبل شول. او غازیان کامیاب واپس خپل وطن اتمانخېل ته راغلل. سر جاج بنګ هؤنړ لیکی چي دا حمله د بهادر مکرم خان په کمان کښې شوي وه چې انګریز له خواه مکرم خان په جنګیالی او توریالی جنګجو یاد کړی شه. سر جارج مخکښې لیکی چي مکرم خان (اتمانخیل) د سرحد په بهادرانو کښې ډیر زیات بهادر یعنې زړور او وتلې شوي انسان وو.

۱۸۵۲.

په کال۱۸۵۲ کې اتمانخېلو د هشتنګر کې او د دوی د غرونو جنوب ته په مایره کې په پرله پسې د انګریز په زد بریدونه سره لوی مصیبتونه انګریز ته رامینځته کړل. د ابازی چارسدی قعله چې په کال ۱۸۵۲ کې جوړه شوي وه له انګریز له خواه چې د اتمانخېلو او د مومندو د لښکرو مخر نیوي وکړي. او په کال۱۸۵۲ کې یې اجون خان ته پنا ورکړه چې د تنګی خان وو. دا مشر یو نر ځوان وو چې له انګریز په زړ یې کرکه لرله او د تنګې کلي کې اوسېدو.

اجون خان به خپلې مځکې بغیر کرلی پریښودل چې دغه انګریز ته خواخه نه وه ځکه چې انګریز به هغه وخت به د خلکو نه د فصل دي کیدلو څه حصه هغستته که چري دغه فصل به خراب کړي شه. نو اولته به د انګریز له خواه د هغه سري نه جرمانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغستې کېږدله. اصل کې اجون خان انګریز ته زور ورکولو چې څه له ستار واک لاندې ژوند نه کووم. دغه ټسل هوم د اجون خان دا نګریز سره په تیرو څه وجه له .کېله راغلي وو

مخکې اجون خان د اتمانخېلو وطن ته لاړو چې او الته یې پنا وغستله او اجون خان د انګریز له خوا انتظار کوو دغه وخت کې یې ځان سره یې نور هوم د انګریز له خوا .تښتیدلي کسان د اتمانخېلو په وطن کې ځان سره ځای کړل.

په کال ۱۸۵۲ د اپریل د میاشتې په ۲۰مه شپه اجون خان د انګریز په زد د ۲۰۰ آسونو له اتمانخېلو ډلې سره د چارسدې په لوی کلي برید وکړو چې د هشنغر مرکزي دفتر وو. دغه ډله د لمن اتمانخېل څخه راغلې وه. چې نن ورته پړانګ غار اتمانخېل وایې. په دغه برید کې یو تحصیلدار اوژلي شه. او دغه حال یې د دغه تصیلدار د طرفدارو سره هوم وکړو چې د تحصیل نور اهلکار او فوځ هرڅومره چې وو هغه یې مړه کړل او دغه ځائې د انګریز له خوا یې ډیر سرکاری مال هوم تالا کړل. چې انګریز لیکلې چې لوټ یې کړه. مخکې له انګریز له خوا ولیکړې چې دي. لښکر په ابازی هم دغه وخت قبضه .وکړه خو له څه وخت واپس اتمانخېلو وطن ته لاړل.

چنانچه د اتمانخېلو قبیلې د دي قسم حملوں او غزاګانو د لاسه چې فرنګی تنګ شه. دغه نه پس چې کله انګریز یره محسوس کړه په کال ۱۸۵۲ کې په ۲۸مه اپریل انګریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

له خوا د اتمانخېلو خلاف د جګړې علان وکړو چې له پيښور څخه انګريز فوځونه .

.راراوانيدل پېيل کړه

دغه فوځې دسته له انګريز له خوا (سر کولن کيمپبيل) په مشرۍ کې کوله چا چې په ابازۍ کې پړاو واچوو او ډپټي کمشنر ايچ آر جيمز د فوځ سره وو. اول وارى يې په ناوی ډهنې حمله وکړه. د دی مقام تعريف دا وو چې په ټولو قبائلو کې چې په هر ځومره مقاماتو د فرنګي فوځونو حملې کړيدی. په هغې کې ناوی ډهنې ډير مستحکم او مضبوط مقام وو. مخکې د دغه کلي نه ډيره پښه او مظبوطه قعلعه تاو وا چې دغه قعلعه د کلي څلور طرف ته وه. په دغه قعلعه ورغتل ډير زيات ګران کار وون چې مخکې انګريز د دغه قعلعه په نيزدی فصله کې پړاو واچوو چې دغه کې لا جنګ شروع شوي نه وو. او انګريز فوځ له سامان ارسدا چليدو او اتمانخېلو سره په خبرو اترو کې د وخت اړولو کوشش کيدلی شه په دغه کې انګريز فوځ قعلعه ته ډير زيات نيزدی شه چې چې اتمانخېلو ځوانانو او انګريزانو يو بل ليدلو بلکې اوازونه يې د يو بل هوم اوريډلی شه. دغه په منځ کې سمدستې د اتمانخېلو د ځوانانو د قعلعه نه پرې راوتل او د تکبير چغه يې کړه. انګريز مخکې بيانی چې دغه حمله اصل کې ده فوځ په خيمو وه چې سمدستې پرې راغلله او وايې چې د دغه اتمانخېلو ځوانانو سره زمونږ په مقابل کې اصلحه ډيره کمه نه وه. دغه کې انګريز پهره دارو سمدستې د حملې خبر فوځ ته ورکړو. دغه کې انګريز فوځ سامان سمبالول کې وخت لږيدو. چې دغه وخت انګريز اسرار جی اين هارډنک ډيره بهادری وکړه خپل فوځ يې څه نه څه بچ کړو. جنګ اوشه

(c) ketabton.com: The Digital Library

. مګر انګریزانو چې په کوم سوچ راغلې وو چې مونږ به قعله ورانه کړو هغه پوره نه شه او ارمان يې هوم دغه رنګه پاتې شه. نو هر کله چې انګریز فوځ پوهه شه چې د دوی داسې وهل او له هغه ځای نه مخکې د دروازی د مقام په لاره تلل او مخکې د کوټ مینه ټوټی اګره نومی غرڅیزه درو تنګو سختو او خطرنامو ځایونو ته دننه ورتلل او له هغه ځایې د لاس لاندی راوستل ګران کار دی. نو انګیز مخ په قبله وکړه او د هسنغر ډیر مشهور کلی تنګي په مقام خپل پړاو ونیوو. خو دغه په نتیجه کې دا انګریز له خوا یو جمعدار او څلور نور زخمیان شول.

اخر افغانی صیب لیکې چې.

هر کله چه دَ فرنګیانو فوج په تنګي باندے کیمپ او لګاوه..نو اُتمانخیلو په مشهور مرکزی کلی پړانګ غار ـــ ئ دَ حملے کولو اراده اوکړه.. داکلے دَ غاړے دَ اُتمانخیلو په قبلئیزه حصه کښے په داسے برپد دے چئے دَ اتمانخیلو دَ غرونو په جنوبي لمنو کښے دَ هشنغر علاـــقے ته سیلمه او دَ اوتمانخیلو دَ امبار اُتمانخیل او دَ پنډیالئ مهمندو ته نزدے دے..دَ دے ځاـــئ دَ وهلونه دَ فرنګي غرض په آواره او دَ غره په لمنو کښے آبادو اُتمانخیلو طاقت ختم کول وو..په پړانګ غار چه فرنګي کومه حمله کړے وه

تنګي ته دَ انګرېزانو برېګېډ فوج دَ وړاندے

نه راغلے وو..پنځه زره فوج ـــ ئ نور راجمع کړ. دَ دوئ

په مقابله کښے دَ اوتمانخیل ټکېالی وو..ورسره دَ

هغوي په اِمداد کښے دَ روانی (راوتړی) قوم خلق وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او څه دَ سپین اکبر بادشاه صاحب دَ لښکر غازیان وو. او دَ پړانګ غار غزا له هم اُتمانخېلو دَ امداد دَپاره

راغلی وو دغه ټول په شمار باندے درے زره ۳۰۰۰ وو

په مئ ۱۸۵۲کښے انګرېزانو دَ کرنل سرکولن کیمپبل المعروف په لارډ کلائیډ په کمان کښے . حمله اوکړه ..دَ فرنګي فوځ دَ ګنډیری او بازي کلي نوے کلو په منځ کښے په مېره باندے دَ تنګی کلي نه شمال طرف ته حمله اوکړله ..دَ غره په لمن (کوه دامن)کښے اُتمانخېل قوم په مشهور کلي پړانګ غار ـئ چپاوُ اوکړه له هغه ځایي پري اتمانخېلو ځوانانو حمله وکړه چي څو ورځي پر له پسي جنګ اوشه چي په دغه کي انګریز د توپونو ډزي په اتمانخېلو شروع کړي وي. د پړانګ غار په جګړه کي انګریز ته هوم کره نقصان وشه. چي ټوټل پکي ۱۸ کسان مړه او زخمیان شه.

مخکې انګریز وایي چي د پړانک غار اتمانخیلو علاقه ډیره سخته وه چي لوړ لوړ غرونه وو.

دَ فرنګی فوځ په کلی ورـغ وران ـئ کړ..نور دَ غره درو ته دَ ننوتلو تاب ـئ نه لېدو .. واپس شه. دغه لښکر کي د ټوټی اتمانخېل هوم مدد کړي وو د اجون خان او هغه د پلار حمید خان.

انګریز په ابازے نومی کلی ورغلل داکلے دَ دریاـئ پنجکوړه په غاړه دَ مهمند اودَ اوتمانخېل بریډ او دَ هشنغر په بره سر دی..دلته ـئ قلا جوړه کړه . چه دَ اوتمانخېلو او مهمندو دَ حملونه دَ هشنغر د علاـقے حفاظت اوکړلے شي لکه چه مخکښي ورته اشاره شوے ده کښے ده (رواني) قبیلے خلق په دغه ورځو کښے په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګنډهېری کلی باندے پراته وو..دَ فرنګی فوځ چه دَ پړانګ غار دَ جنګ نه راَوګر ځېد په ګنډېری ــځ حمله اوکړه او کلے ــځ وران کړله ..او دــځ قام مشران ــځ اونېول لېږے ورځے پس دَ رووانی قبیلے مشران راغلل..معافی ــځ اوغوښته درخوست ــځ منظور نه شه .. البته کرنل مېکسن چه په دغه ورځو کے کښے دَ پېښور کمشنر وو هغه ترینه یوه اقرار نامه وغسته ..چه دَ انګریزانو او قبائلو دَ دــغ اقرار نامے مطابق دَ روانی قبیلے خلقو کېے دَ ګنډېری نه اوچتے شوے او دَ جلاله (صلع مردان)په مېره ــځ دېره اونېوله ...جلاله ته درانی قوم اتېا ګنډېری نه راغلے وے

په دوې کښے یوه کورېنۍ دَ پېرانو خاندان وه چه دَ

حضرت اخوند محمد قندهاری کاکړ دَ ځوئ محمد صالح المعروف په پېر صالح اولاد دے ..دَ پېر صالېح زیارت په طورو مردان کښے ..دَ کورېنۍ دَ روانی قوم ستانه دار دی او په دی غزا کښے دَ پېرانو دَ دے کورېنۍ مشرانو ښه مردانه بهادري کړے وو..دَ روانی قوم سره یوه بله کوېنۍ چه ګنډېری نه جلاله ته په کډه راغلے وه هغه دَ اخوند زادګانو کورېنۍ وه چه حضرت مېان صاحب محمد عمر دَ ځمکنو دَ مشهور مرېد اخوند صوفئ عبدرحمان دَ دوه ځامنو اخوند زاده محمد صدېق او اخوند محمد رفېق اولاد دے ..دَ اخوندزادګانو په دے کورېنۍ کښے اخوند فقېر شاه دَ ناوی ډهنډ او پړانګ غار په غزا کښے شامل وو..اوبیا چه انګریزانو ګنډېرے کلے وران کړ .. نو ..دَ روانی قام دَ غازیانو سره جلاله ته راغلي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې پړانک غار یا لمن اتمانخېل کلي وران کړي شه اجون خان لالپوی ته جلال اباد ته کابل ته لاړو. او واپس اتمانخېلو ته په کال ۱۸۵۷ کې راغو چې یو ځل بیا یې د اتمانخېلو د وطن نه د بریدن پیل کولي اراده ولرله.

۱۸٦٦.

په کال ۱۸۴۹ کې چې د کرنل براډشاو په مشری کې د مردان په اتمانخېلو کوم فوځې اپریشن شوې وو او اتمانخېلو پکې مبارزې کړې وې. او په کال ۱۹۵۵ کې یې پرې ۲۰۰ روپۍ جرمانه لږولې وه او کلي یې وران کړي شوي وو. دغه ځای به اتمانخېلو د انګریزانو او هیندوانو سامان لوټ کوو. خو دغه اتمانخېل واپس خپل کلي په هغه زوړ ځایونو اباد کړي وو.

.

د کال ۱۸۴۳ د انګریز سره د امبیله په جګړه کې د اتمانخېلو ځوانان د انګریز په زد بونیر ته تللي وو کوم کلي چې د اتمانخېلو په مردان سیمه کې د ملاکنډ په سنګ پرا ته دي. هغه کلي چې میاه خان سنګاوو پیپل برمول خرکی دي. دغه کې میچر جیمز

اویل چې دوی اتمانخېلو باندې سخت کاوایې وکړی چې په امبیله په جنګ کې یې
.ولې زمونږ په زد ودریدلې .

په مارچ ۱۸٦۴ کې یې پرې ۲۵۰۰ جرمانه ولږوله خو انګریز وایې چې دغه ملکان د یو بل څخه لرې لرې ولاړ وو چې داسې معلومیده چې دوی په خپل منځ کې څه تسل لري. خو وجه دغه جرمانه وه. مخکې انګریز وایې چې دغه جرمانه دغه کې جرمانه د .ملکانو سخه ادا شوه .

چې کله واپس وطن ته لاړه دغه مشران د دوی په منځ کې اختلاف پیدا شه. دغه کې څه ملکان خپل ځایونه بدل کړه چې باز ګل ملک کوهی ته لاړو او سمت ملک د کوهی نه برمول کلی ته په کډه شه. همدغه اختلاف بیا د پیپل کلي او میاه خان تر منځ وغځېدله او له یوه لوري څخه بل لوري ته د کورینو منتقلې وشوه. او په دي توګه د کوهي او پیپل .دوه کلي په میدان په مځکه پرا ته وو چې مخامخ ورته د برمول میاه خان او سنګاو وو

د جولای ۱۸٦۴ کې کې اسستنټ کمشنر له انګریز خوا اطلاع وشوه چې دغه یو طرف ته .دوه کلي او بل طرف ته دری کلي په خپل منځ کې دښمنی راوانه ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۱ اګست د کوهي او برمول په منځ کې جنګ اوشه چې له دواړه غاړې اتمانخېلو څخه وژنې وشوي او څه پکې زخمیان شه. دغه جنګ څه وخته پورې بار بار وشه چې په خپل منځ کې په امن پاتې نه شه .

په کال ۱۸۶۵ کې په دوی جرمانه ولږیدله او څه ملکان یې ونیولي شه. خو دغه نه پس انګریز خپل فوځ تیار کړو چې د سنګاو او برمول کلي تباه کړي .

د کال **۱۸٦٦** په ۷ مه جنوری د پېښور څخه د انګریز فوځیان راوتلل مردان ته او بله فوځې دسته له پینډۍ څخه راوتله او بله د ایبټ اباد څخه چې په نوښار کې د بریګیډئر جنرال ډنسفارډ او د پولیټیکل افسر کرنل بیچلر په مشرۍ کې جمع شه. دغه فوځ په بله ورځ مردان طرف ته راغي .

په ۱۹ مه نېټه دغه فوځ میاه خان طرف ته لاړو چې نیم فوځ یې پریخودو چې دغه کلي وران کړي باقې فوځ یې د سنګاوو په لوري بوتلو چې سنګاوو کلي یې هوم وران کړو دغه کې دغه کلي وسوځولی شه. دغه کلي پلی د خان په وړاندې تبا شه .

یوازې د اتمانخېلو د مشران چې د شیرخانه او زومندی په دې یره وو چې زمونږ کلي به وسوزلی شي. په بله ورځ فوځ له میان خان څخه لاړو چې باراون راخکې شوي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو دغه کلي وران نه کړي شه په دغه کلي باندې د دوه کالو لپاره جرمانه ولږيدله.

.برمول کلي تبا شه. ديولونه يې په هاتيانو ونړيدل

په ۲۲ مه نېټه کمشنر د پلی له خانانو سره سيټلمنټ وکړو

.۱۸۷۸

د کال ۱۸۷٦ د دسمبر ۹مه نېټه د سوات په نهری کينال باندې ۱۰۰ تعداد کې اتمانخېل ځوانان راغله د مياں روکندين په مشری کې او حمله يې وکړه چې هغه له کېله دغه حمله کې له انګريز له خوا وژنې وشوې او له کيمپ هغه ځايه وران کړي شه او له هغه ځايه اتمانخېل ځوانانو مال هوم په خپل لاس کې وغستلو. او له هغه ځای اتمانخېل واپس خپل وطن ته راوختل غرو ته. دغه د اتمانخېلو ټولنه د امبار او پړانګ غار د .بوټ کور ځانګې سره تعلق لرلو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کال ۱۸۷۸ کې له انګریز حکومت له خوا غوښتنه وشوا چې دغه د سپری کلي باندی فوځی کاروایې وکړي. سپری هغه کلي کوم کې چې میاں روکندین اوسیدو. او حکم وکړي شه چې دغه سړی ونیولی شې. دغه کلي د انګریز د واک لاندې د غلاقې سره په سنګ وو. دغه فوځې کاروایې داسې پلان شوه چې خبر چاته هوم ونشې. چې فوځ په پټه لاړ شې او خپل کار وکړي.

په کال ۱۸۷۸ فروری په ۱۴ مه نېټه یو فوځې دسته چې له کارفس افق ګائډ له څخه وه. د مردان د سیمنې نه دغه دسته راوانه شوه چې په اسونو سوارا وو چې هر انګریز فوځې سره د ۶۰ کارتوس مرمۍ وو. د دغه انګریز ټولنې مشری کیپټن ویګرام بیټې کوله چې ورسره کیپټن کاواګناری هوم وو چې پولیټیکل کمشنر پښیور وو.

په هغه لار یې نیولې وه کومه لار چې د ابازی او د تنګې خاص غټ سړک دی. چې په لګه فصله تنګې کلي ته نیږدې شه. په شمالی طرف یې د غرو نه واوړیدل او د سوات کینال له کرښې څخه تیرودو ورسته ۲ میله لرې د ابازی څخه او هلته ښکته شول اسونه یې د شپیته کسانو په واک کې پاتې کړو چې اباازی قعله ته یې بوزی. باقې فوځ پیدل راوان شه. له هغه وریسته د په یو تنګه لار انګریز فوځ کوټل سپری ته ورسیدل. دغه ځای څلور سحت راورسیدل. دغه وخت سپو غپل شروع کړه چې مونږ وګڼل چې د سهر انظار وکړو. خو د معلوماتو څخه پولیټکل افسر اویل چې میاه رکندین به په جمات کې وي یا به د کور په برج کې به وي دا ځایې د کلي منځ وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سهر چې رڼا ولږېده انګریز حمله وکړه او فوځیان د کلي په جمات ورغلل او جمات یې په خپل قبضه کې راوستو. عغه کې د میاه رکندین کور برج ته ورغلل چې هغه کې هیڅ څوک نه وو. دغه کې انګریز ته خبر وشه چې میاه رکندین د جمات په شا په یو کور کې پنا هغستې هغه ځای فوځ وپس شه چې خلکو ته یې اویل چې اصلحه ټوپکې مونږ ته حواله کړی ګنی د چتونه به درته وسیزو. دغه وخت جګړه وینختته له انګریز او د اتمانخېلو. په دغه کې دفوځ له خواه یو کس د میاه رکندین وراره اویشو او بل یې زخمې کړو په کور. او دغه کې د فوځ له خوا میاں رکندین ته اویله شو چې وصله ګزار کړه. لګ سحت پس بل یو سړي په دغه کې له فوځ له خواه ویشتلې شه چې میاه رکندین شهید کړي شه ځکه چې انګریز ډیر په چال رنووتې وو یو خواه دغه کلي واله نا خبره وو بل د انګریز طاقت زیات وو چې هغه له کبله په کور کې ورته څو کسان اویشلې شه. دغه کې د پاسه غر نه ځوانانو په انګریز فوځ ډزي شروع کړي او فوځیان یې نشانه کړل دغه ننګیالو ځوانانو د مشرق په وچت غره پوزیشن اغستی وو. چې سخت جنګ اوشه. انګریز وایې چې دغه ځوانان نه څه خلک اویشتو شه. له انګریز له خواه هوم اویشتې شه چې زیاتره پکې زخمان شو.

دغه کې فوځ واپس ابازی قعلله ته لاړه

له هغه وریسه په اتمانخېلو د انګریز له خواه ۱۰۰۰ زر روپی جرمانه ولګیده

دغه کې د اتمانخېلو څانګې زیرکو او پخی کلو انکار وکړو او جرګه هوم ماته شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۸۲.

په کال **۱۸۸۲** کې د سپرې کلې ځوانانو په یوریا ځل بیا برید کړي وو چې مال لوټ کړې شوي وو. او له هغه پس په دوی په دسمبر په میاشت کې له انګریز له خواه جرمانه ولږیده چې دغه جرمانه ۳۰۰ روپۍ وه ,

۱۸۹۵.

ه کال ۱۸۹۵ مه نېټه کې چې انګریز د دیر په لورې چترال تللو. اتمانخېل د انګریز خلاف مبارزه کړې وه چې اتمانخېلو نه غوښتل چې انګریز بره چترال ته لاړ شي. دغه کې اتمانخېل وو چې زیاتره پکې د اتمانخېلو شموزی څانګه وه. مخکې انګریز وایې چې اتمانخېلو د تالاش دیر نه تر سدو دیر پورې زمونږ په فوځ او په فوځې سامان ډزې کړې وې. او خاص کر د دغه کال د اپریل په میاشت په ۱۳ مه او ۱۷ نېټه باندې.

انګریز لیکې چې په اپریل ۱۱مه نېټه مونږ د شکو کس په لار حرکت کوو چې دغه ورځ مونږ ته سخت پریشانی شوی وه په تللو کې. وایې چې مخکې مونږ شکوکس نه سدو او خونګی طرف ته تلو له سیند له پوره غاړه کوم خواه چې ظلم نومی ځای دی د هغه ځای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمانخېلو ځوانانو ډزې په مونږ وکړې چې مونږ يې بې ځايه کړو. مخکې وايي چې ليپټنټ کاکريل دغه ورځ د پل لاپاره ځای کتلو چې فوځ ته اسانتيا شي چې له دغه کېبله ځمونږ کار پوره نه شه.

په ۱۳ او ۱۴ نېټه په شپه اتمانخېلو په انګريز بريد وکړو چې ډير زيان يې ورته ورسو او اتمانخېلو ډير په ننګ او غيرت باندې د انګريز خلاف جنګ اوکه. چې له انګريز له خواه ۲ فوځيان افسران او ۳ عام فوځيان اوژلی شه. چې دغه فوځيان کې ليپټنټ کرنل بيټي هوم شامل وو. د انګريز د فوځ څخه ۲۱ فوځيان زخميان شه. دغه کې د اتمانخېلو ځوانانو څخه هوم شهيدان شوي وو چې ډير پکې زخميان شوي وو.

.۱۸۹۷

په کال ۱۸۹۷ کې اتنانخېلو د انګريز د ملاکنډ په پوسټ حمله ور شوي وو. چې زياتره پکې دپړانک غار يا لمن اتمانخېل او شموزی اتمانخېل وو. ډير اتمانخېل د مومندو سره هوم ميلاو شوي وو د هډا مولا په مشری کې چې په شنکرګړ کې حمله کړي وه. او د شبقدر په جنګ کې يې پو حصه هغستې وه. دغه وخت شموزی اتمانخېل هوم د ملاکنډ چکدري په حملو کې حصه هغستې وه او پس کې اتمانخېلو کوشش وکړو چې د پانجکوړی د سيند پل ونيسې او د انګريز د باجوړ په تللو يې سخت مخالفت لرلو. خو په دغه کې د انګريز فوځ د جنرال ميکليجان په مشری کې چې يو بريګيډ فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو په دغه پل بانديې ورسیدو. دغه نه پس جنرال بیندن بلږ ګوسم کلي ته راغي چې اتمانخېل دغه وخت جرګه وکړه چې مونږ به په امن اوسېږو. خو دغه جرګه کې له انګریز له خواه وصله وغښتلی شوه چې څه لګې ټوپکې ورکړې شوي خو زیاتو اتمانخېلو وصله ورنکړه. خو دغه کې جنرال سر بیندن بلږ د باجوړ په تلو بوخت وو چې خپل تلل یې جارې وساتل. دغه نه پس ۱۰۰ شمیر کې شموزیٔ اتمانخېلو د مامونډو سره شامل شه چې په جنرال جافریز په کیمپ حمله وکړي. دغه کې د بوټ کور یا بوټ خېل اتمانخېل هوم چې په دغه وخت کې د انګریز له طرفه څه خاص جګړه ونه شوه. دغه کې سامان د ماندل اتمانخېلو د مرخنۍ څخه هغستې شوي وو چې دغه کلي واله .د سوات په جګړه کې هوم شامل وو.

په ۲۷ جولایۍ باندې اتمانخېلو او سواتیانو سره په ګډه د کوتل په فوځې کیمپ حمله ور شوې وو چې او انګریز وایې چې سرې په سوات سیند اوړې او له نور لښکر سره یو کیږي. مخکې انګریز لیکی چې په دغه ورځ جنګ پوره ورځ راوان وو چې مونږ ته مشوره راکړې شوه چې دغه کیمپ پریخودلی شې کوم خواه چې د انګریز د فوځ ۳۱ پنجاب ایفینټري پرته وه. ځکه چې دغه د ملاکنډ د کوتل پوسټ لپاره ضروری وه چې په شمالی پوسټ باندې د لښکر له خواه غټی حملې شروع وې او دغه کیمپ کې فوځیان محفوظ نه وو چې ځان یې د لښمر څخه بچ پاتې کړیٔ وو. دغه وخت کې د مردان د سیمې نه نور فوځ راورسیده. او لښکر کې اتمانخېل نور هوم په لویٔ تعداد کې شامل مړي شه. مخکې لیکې چې دغه مسلسل حملې د د لښکر له خواه د اګست ۲ مه نېټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورى ورسيدله. په دغه جګړه کې د اتمانخېلو ملک ميورو اتمانخېل شهيد کړي شه چې له اتمانخېلو له خواه يې مشري کوله په دغه حملوں کې. مخکې ليکې چې په دغه جګړه کې د عمره خان رور زين الله هوم موجود وو چې پس کې د هغه اس په زخمې حلات کې موندلى شوې وو. په لښکر کې شهباز خان د هشنغر اتمانزو سره د ۱۲۰ ځوانانو شامل شوي وو. مخکې انګريز وايې چې په لښکر کې زيات ځوانان د اتمانخېلو د کوهي مياه خان سنګاوو کلو نه هوم شامل شوي وو. مخکې انګريز ريپورټ کوي چې په دغه مسلسل حملوں کې زمونږ فوځيان ډير سخت ستړي شوې وو. د لښکر له خواه ځکه چې دغه د پښتنو ځوانانو لښکر په ډير جزبه او په ډير حمت سره چنګيدل د انګريز په زد. په دغه جنګ کې د اتمانخېلو د اتمانخېلو د اصېلو نه واخله تر شموزو پورې په پوره ډول اتمانخېلو شرکت کړي وو چې د خوا او شا نور پښتانه قبيلو پکې هوم په يو لښکر کې جنګيدلي وو چې دغه کې د سواتى اديزى د تالاش خلک باجوړى د ميدان او جندول خلک دوشخېل. چې دغه جګړه کې د پښتنو لښکر له خوه په چګدره بانديې ۵۰۰ سوا خوا او شاه شهيدان شوې وو. بل خواه وايې چې په چګدرې په غزا کې ۳۰۰۰ شهيدان د پښتنو د لښکر له خواه شوې وو.

د دير ليوى هوم څه مليشه په لښکر کې شامله شوې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۲۹ جولائی انګریز د چکدری نه ریپورټ کوي چې میاه ګل لښکر کې شامل شوي چې دغه لښکر کې منکی مولا اتمانخېل بونیروال دی او وایې چې په دې وخت کې زمونږ خلاف اتنانخېل رنیزی دوشخېل او څه پکې سواتي هوم شامل دی.

په ۴ مه اګست په نېټه انګریز ډېن ریپورټ کوي چې په چکدره او ملاکنډ کې چې کوم لښکر دی هغه کې اتمانخېل باجوړی سواتي رانېزی او دشخېل شامل دی چې په ملاکنډ باندې د لښکر تعداد شل زره دی او په چکدره کې اته زره دي. مخکې انګریز وایې چې په دغه چکدرې په جګړه کې د دیر لیوی هوم حصه هغستې وه خو د دوی جعمدار زموتږ له پاره وژلې شوی دی په دغه جګړه کې.

اخر افغاني صيب څه داسې لیکې چې په کښې هر کله چه په ټولو قبائیلی علاقو باندې انګریزانو فوځونه ورواچول. جنګ ئې تود کړ. په ملاکنډ یې هم حمله اوکړه. سزتور فقیر غزا له راغے. د اتمان خیلو نمر ختیزه علاقه د ملاکنډ ایجنسۍ د سمه رانړی زئ او سوات رانړی زئسره په پوله پرته ده نو په اتمان خیلو کښې هم حرکت پیدا شه. د ملاکنډ په جنګ کښې یې د سوات. دیر. باجوړ. مهمند د غازیانو سره پوره امداد اوکړ. ځوانمروی یې ښکاره کړه بهادری ئې اوکړه. کفار ئې اووهل د دغه جوم په بنا د په اخر کښې د کرنل ریډ په کمان کښې په اتمان خیلو باندې انګریزانو فوځونه حمله اوکړه دا حمله په دوه غاړے وه. یوه حصه فوځ سوات سیند په غاړه په قلنګۍ دره باندې راواوخت اګره. ټوټۍ. کوټ. مینه طرف ته راتاو شه. او بله حصه لښکر د درګۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه په آوره کښېد اتمان خیلو د غرونو نه په جنوبي لمنو کښې په ناوے ډنې. سپری. بوچه. او پړانګ غار حمله اوکړه. د ناوے ډنې قلا چه به کښې نه وه وهلے شوې هغه ئې په دے جنګ کښې ورانه کړه. ځکه چه زیات غازیان هلته په اګره اوټوټئ کښې په جنګ کښې ګیر وو. د پړانګ غار اوسپری ابادی ورانے شولے.

مخکې انګریز وایې چې دغه وخت د مرخنۍ په پیښه کې اتمانخېل په امن وو چې فوځ په باجوړ کې لا میشته شوې وو. دغه وخت د جنرال جیفریز جنرال جافریز په مشرۍ کې اراده وکړه چې په انزرګۍ دغه فوځ اتمانخېلو ته نوتلو خو فوځ له په باقی باجوړ کې ضرورت وو چې هغه له کبله دغه د اتمانخېلو خلاف جنګ پاتې شه. خو انګریز له خواه اتمانخېلو ته داوړاندیز پیش کړي شه چې تاسو ټول تسلیم شئ.

په نومبر ۲۲ نېټه اباذۍ ته ولیږلې شه د لیپټنټ کرنل مونټانارو په مشرۍ کې چې د پړاګ غار د اتمانخېلو سره معمله وکړي. په ۲۳ مه نېټه د کرنل ریډ په مشرۍ کې نور فوځ هریان کوټ ملاکنډ ته ولیږل شه چې د بر ټوټۍ لاندې دغه علاقه پرته ده. بله ورځ د انګریز فوځ کوټ د اتمانخېلو کلي ته ورسیدل چې دغه ځاۍ د کوټ اګری بر ټوټۍ او د خانوړی د اتمانخېلو د ملاکانو سره یې جرګه وکه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه جرګه کې څه غوښتنې وشوې له انګريز له خوا په دې کې اتمانخېلو ۳۰۰ ټوپکه انګريز ته حواله کول هوم شامل وې. دغه نه پس انزرګۍ ته لاړه چې په غره په سر اتمانخېل وو خو دغه وخت له جرګې کېله هيڅ قسم تاسدم ونه شه. دغه کې په اګره کې د اتمانخېلو څخه وصله غونډه شوه چې کوم په جرګه کې ده وصلې خبره شوې وه.

.

په دسمبر ۱ مه کې انګريز فوځ بر ټوتۍ ته لاړو او له هغه ځای واپس کوټ ته راغلو. په خانوړی کې ګجر خان انکار کړی وو د وصلې له ورکولو څخه نو له هغه کور فوځيانو وران کړو.

په دسمبر ۴ مه نېټه فوځ له هغه ځای واپس په هريان کوټ او هيرو شاه باندې خکته لاړل. او کوم جرګه شرط چې وو هغه کامياب شه.

په دسمبر ۲۷ مه نېټه د پړانګ غار اتمانخېلو جرګه جوړه شوا په ګنډيري کلي کې چې هغه جرګه کې په اتمانخېلو ۲۰۰۰ روپۍ جرمانه او څه اصله انګريز فوځ ته حواله کول وو.

په دسمبر ۴ مه نېټه د پړانګ غار يا لمن اتمانخېلو باقې شرطونه ته تيار شه خو د وصله ورکولو څخه يې انکار وکړو. خو دغه کې په هغه اتمانخېلو چرمانه ولږيدله کومو چې فرنګې فوځ ته سخت نقصان رسولی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

.کال ۱۹۰۸ او اتمانخېل

د کال ۱۹۰۸ کې حالات داسې جوړ شه چې پښتنو د خپلوا کۍ په غرض خپلې هلې ځلې کولې چې انګريز د دې خلکو له زورولو لپاره وخت په وخت بهانه غوختله چې دا خلک وځپې. دغه رنګه د کال **۱۹۰۸** قيصه ده چې په شاه يې ډېر اوامېل وو. دغه وخت د مومندو سره په ګډه د اتمانخېلو هلې ځلې شوې دې او د انګريز په خلاف يې مېړنې .خولې دي

په ۱۹۰۶ کې د امبار اتمانخېلو او د مومندو حليمزو او ترکزو د روحيې له مخې بې باوري لا پسې زياته شوه. چې په کال **۱۹۰۶** په شبقدر کې د بريډونو لړۍ پيل شوه، په دغه کې د کوډه خېل بائزي د محاصيل په مشرۍ کې وو د امبار اتمانخېل د ميرباز اتمانخېل او د حکيم په مشرۍ کې وو.

اتمانخېلو د ګومبټۍ **ملک ميرباز خان** چې د **۱۹۰۸** کال په جګړه کې ټپي شوی او وروسته يې د انګريز له خواه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه بریدونه اول واری په جوګینی ۲۱ مارچ کې وشه چې دغه کې مومند وو. دویم ډیر غټ برید په ۹ اپریل په تنګی ابازی کې وکړي شه چې پکې له انګریز له خواه کور وران شوی وو.

په کال ۱۹۰۴ کې تنګي د ابازی سره نږدې برید وکړې شه چې له انګریز له خواه څلور سړی پکې اوژلی شه او یو کانټیبل پکې زخمی شه. او د دغه لښکر له خواه د ۳۰۰۰۰ روپو مالیت سامان لوټ کړی شه. چې په دغه برید کې د امبار اتمانخېل او کوډاخېل خېل بائزی مومند وو.

د دې بریدونو بریالیتوب د شکرګړ او د هغه په ګاونډ کې د هندوانو په منځ کې یو څه ویره رامینځته کړه او د دوی تر مینځ داسې اوازې راپورته شوې چې د پولې هغه غاړې یو لښکر راټولیږي.

انګریز مخکې وایې چې مومند له خواه د څه کولو توقو ځمونږ نه وه لښکر خپلو کورونو ته لاړو خو په ۳ مارچ ۱۹۰۷ کې په شنکرګړ په کلی برید وکړي شه. د مومندو په منځ کې د دی خبر سره د لښکر ځواک زیات شه. دوه سکوارډن ۲۱مه کیولري ته ارډر وکړی شه چې له نوښار څخه د مومندو سرحد ته ولاړ شي. دوی د لښکر له ویشلو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو ورځې مخکې د مارچ په څلورمه شبقدر ته ورسيدل خو د دوی له رسيدو لږ وروسته داسې ښکاريده چې بحران له منځه تللی وو.

مخکې انګريز وايې چې په حقيقت کې ستونزه په هيڅ ډول نه وه ختمه شوي. اکسر برخه د لښکر خپلو کورونو ته تللې وو خو په دي کې څه لښکر چې نه يې غوغتل چې واپس خپلو کليو ته ستانه شي. دغه لښکر چې د محاصيل ميرباز اتمانخېل او حاکيم په مشرۍ کې يوزای شوي وو. .دې ډلې د سوات او کابل سيندونو تر منځ د ځمکې پر سر د داوبا د بريدونو د پيل لپاره د وټکاکلو.

انګريز مخکې ليکي چې دوی په پرله پسې توګه درې ځلې شبقدر ته څېلمه د هندوانو دوکانونه لوټ کړل. د انګريزانو د لاس لاندې له خاورې لومړی بريد د مارچ په ۲۴ مارچ هغه مهال وشوه، د مروزی کلی چې شنکرګړ په شمال ختيځ ته په شپږ کيلومتری پروت دي. دغه کلی باندې بريد شوي وو چې دوه هندوان پکې ووژل شول او ډېر مالونه يې له ځانه سره يوړل.

يوه ورځ وروسته د ميرزاده کلی چې له مروزي څخه دوه ميله ليرې. هوم دغه رنګه پرې بريد وکړی شه. خو په دغه لښکر د واپسۍ په لاره عسا خان او غلام خان د ډاګ حمله وکړه چې دغه عيسا خان او غلام خان هميشه د انګريز له خواه ملکری وو. دغه يوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګړه چې لښکر په کې ډېر سخت وځپل شو. او دغه لښکر د دغه حملې له کبله اخوا شه. .د مارچ په ۳۰مه کې لږ وخت وروسته، دې لښکر خپل دریم زوروره بریدترسره کړو. له شبقدر نه نهه کیلومتره سویل ختیځ ته په یوه کلي چلیکار کې د هندوانو .دوکانونه لوټ شول او لښکرې ډله د غنیمت په نیولو سره وپس شه

مخکې لیکې چې په مجموعی ډول د شبقدر او ابازی د انګریزی فوځی پوسټ مظبوط .کړي شه چې دغه فوځ په علاقه کې ګشت لپاره ازاد وګرزی دغه یې په ا اپریل وکړه

مخکې چې لښکر ته د فوځی ځواکونو د زیاتوالی علم وشه .د کوډا خېلو او د امبار اتمانخېلو چې ډېری لښکر یې په یوه وخت کې چمتو کړي وو. خپلو ګاونډیانو ته یې د مرستې لپاره غږ وکړو چې د انګریز فوځ که د دوي سیمو ته ننوځي. محاصېل د کوډا خپل مومند اول واری د میټۍ موسا خپل ته درخواست وکړو خو الته د غیرت خان اثر رسوخ زیات وو او دغه ملک د انګریز حکونت سره په ملګرتیا وو. نه د دغه وجې د ملاتړ ډېرې کمې ژمنې یې تر لاسه کړې. دغه وخت میرباز اتمانخېل همدې حال کې هڅه کوله چې په امبار اتمانخېلو او شاوخوا سیمو کې لښکر جوړ کړي او په غولام خان حمله وکړي کله چې دیو برید کوو په میرزاډیر کلي او دغه برید نه پس غلام خان په دې په لښکر حمله ور شوې وو بلکې لار یې ورته نیولی وه. خو په دې کې دوي لږه کامیابي ومنته. خو په دې مهال یې د افغان د ملیانو څخه مدد وغوښتو چې دا ځل یې کامیابي ترلاڅه کړه . دوه نومونه چې مولا صوفی صاحب د بټیکوټ او حضرت صاحب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بوټخاک نو دغه وخت په ننګراهار کې د جهاد لپاره اوازونه اوچت شه. قبايلو سمدستي د خپلو معيارونو په لور روان شول او په څو ورځو کې د خلکو ډلي وو چې ډير پکې افغان خاصداران وو د افغان خاورې څخه بوهای ډاک او کمالي ته راوتلي.

د اپريل په دولسمه نېټه حضرت صاحب پخپله کوده خېل مومند ته ورسېد او د صوفي صاحب زوی د خپل پلار په نمائندګی حاضر شو. څوک ناروغه وو. دلته دوی د هزارناو مشهور شاکر سره د پام وړ ملکري سره يوځای شول پداسې حال کې چې محاصيل چې په وروستي بريد کې د خپلې ونډې په بدل کې د کوډا خيل د جرماني د ورکولو په حال کې و. يو ځل بيا زړورتيا وښوده او په تيزی سره د لښکر سره يوځای شول.

اپرېل په ۱۷ دغه غونډه دومره پراخه شوه چې سکواړدن کيوو يو کمان. او ۲ توپ او ۵۵۰ پيادل فوځ د ليپټننټ کرنل فين لپاره وليږل شول او جنرال سر جيمز ويلکاک پخپله پېښور ته لاړ چې د نور ځواکونو بندوبست وکړي. د مچني قلعه د انګريز د ۵۰ په اسونو ناست فوځيانو او ۱۰۰ پيادو فوځيانو له خوا ونيول شوه او د متا او ابازي تر منځ په ګړی صدر کې پوسټ جوړ کړی شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په همدې حال کې لښکر د انګرېزانو په لاس کې چې کومه خاورې وه په هغه لور حرکت پیل کړی وو او په ۱۷ مه د کندهار په دره کې وو. په اتلسمه نېټه اصلي لښکر په کمالي کې و او دلته حضرت صاحب په بله ورځ د غلام خان د کلی د ورانولو اعلان وکړو.

د اپرېل په ۱۹مه د دوی پرمختګ په دوو لارو د پر مخ روان و چې یوه ته یې د پنډیالی دره کې د ډاک له منځه وړل او بله یې د حضرت صاحب تر واک لاندې د پنډیالي چې پخوا یې د ګوړ ملا شاکر محاصیل کوډا خېل مومند او **میرباز اتمانخېل** د ګاګ سوځول ترتیب کړی و. په ۱۹ مه دوي بیا د برجینا پاس ته لاړل چې چې دوی د شپه هغه خوا تیرا کړه.

غلام خان د لښکر په راټولیدو کې هڅه وکړه چې عیسی خېل او برهان خېل د خپل هدف لپاره وګټي خو دغو دوو قبیلو د دومره لویو ستونزو په مقابل کې له هغه سره مرسته ونه کړه. بیا یې خپل ورور ولیبړل چې له انګریز فوځ څخه د مرستې غوښتنه وکړي، خو له هغه سره مرسته کول ناسم وګڼل شوله او په همدې اساس یې د ځای د پیښودو پریکړه وکړه. هغه په حرکت کې له خپلې کورنۍ سره ابازي ته وتښتېدو. او التبه هغه ته د خپلې کورنۍ د استوګنې لپاره د قعلمه یوه برخه وړا ندیز شوې وه، مګر د ځای په اړه د یو څه اختلاف له امله هغه پریکړه وکړه چې نږدې په یوه کلی کې پاتې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې انګرېز لیکې چې د همدې ورځې په ماښام د مټا په لویدیځ کې زموږ د پولې باندې د پیینډیالی د لښکر ډزې وشوې چې بیا خبر میلو شه چې په ګړی صدر باندې د شپې حمله کیدونکې ده د لښکر له خواه. دغه وخت لیپټنټ کرنل فین د ګړی صدر فوځ د اوتللو حکم وکړو چې تاسو د دغه پوسټ څخه راوځی او مټی پوسټ کې یوځای شی. خو دغه وخت تیاره شوه او دغه فوځیان لاه په لار وو چې ډزې پری وکړی شوې.

.دغه کې انګریز وایې چې مونږ ته نقصان وکړي شه

.د 1 امه رائل واروېکشائر ریجمنټ له خواه یو فوځی اوژلی شه

.د ۱۵ مه پنجاب له خواه یو فوځی زخمی کړی شه

.د ۱۹امه لانسر له خواه یو فوځي زخمی کړی شه

دغه انګریز فوځیان چې کله ورسیدل دغه وخت لښکر ځان نورو ځایونو ته ورسوو .

دغه له کبله سر جیمز ویکیکس فیصله وکړه چې ۲ توپونه او ۱۳۰۰ فوځیان د بریګیډئر جنرال انډرسن په مشری کې د پښیور نه له شبقدر په طرف دغه فوځیان په شلم اپریل راروان شه. په دغه شپه باندې د مټه په پوسټ باندې څه لږې ډزې وشولی له لښکر له طرفه. خو په ۲۱ اپریل د بادې یوریا ځل بیا د لښکر له خواه ډزې وکړې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جنرل ویکاکک ارډر ورکړو خپل انګریز فوځیانو ته چې په توپ پرې ډزي وکړی دغه چې دري ډزې وکړي شوي له هغه له کبله لښکر لږ وخت لپاره ځانونه محفوظ کړه.

دغه وخت د حلیمزی مومند د جنرال ویلکاک سره جرګه وکړه او ویل یې چې حضرت صیب او د صوفی صیب زوي دا وخت په غلنئ مومندو کې دي. او له دغه پس کې دغه جینرال دغه مشوره ورکړه چې دغه خلک دې جرګې ته حاضر شې.

لاره کې دا ملکان میلاو شه د دغه لښکر سره چې په شهباز کور کې وو.

په بیرته راستنیدو کې دوی د حضرت صاحب د غور خبر ورکړ چې هغه به حکومت ته اعلان کړي. پدې کې باید داسې خبري شاملې وي

د ملاکنډ نه د وتلو

د غلام خان تسلیمیدل

دغه فوځ لرې کول

خو دغه کامیاب نه شه یو رنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه کې خبر هوم انګریز ته وشه چې میر صیب جان چې د کنړ وو هغه هوم لښکر سره شه په برجینه پاس کې. خو دغه کې جنرال ویکاک ته د شمله هیډکوارټر نه حکم وشه چې مومند خلاف فوځی کاوایې وکړه. په دغه شپه لښکر له خوا د ټیلوپون تار وشلولی شه او یو وړکې لښکر پري ډزې وکړې خو انګریز ته پکې څه نقصان نه وو شوی. په بله ورځ لښکر په برید وکړې شه چې پکې د انګریز له خوا ۲ فوځیان اوژلی شه.

دغه نه پس مخکې لیکې چې په باجوړ کې هوم لښکر جوړیدل شروع شوي دي. دغه کې انګریز فیصله وکړه چې مونږ له د لښکر باندې برید کول پکار دي. دغه کې بریګیډیر جینرال انډرسن د ابازی له خواه وټاکلی شه چې برجینه پاس کوور کړي او بل طرف کرنل اونوین ته امر وکړي شه چې شهباز کور مومند طرف په خپل لاس کړي. په بله شپه بیا له لښکر د طرف نه برید وکړي شه چې د انګریز له خواه پکې یو فوځې اوژلی شه. په دغه وخت د انګریز له خواه په ټول مومندو کې بدحال شه ټول خلک وځپولي شه.

په دي جګړه کې د ټول مومند لښکر چې ۸۴۲۰ وو. چې دا جګړه په ټول مومند کې پیښ شوي وه.

د اتمانخېلو د امبار سیمې له طرفه ۱۰۰۰ **اتمانخېل** لښکر وو.

پکې د ننګراهار وو. ۲۰۰۰ زره صافیان وو. او د کنړ لښکر ۳۰۰۰ وو. دغه سره ۳۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه د انګریز خلاف جګړه راوانه وه په مومندو کې چې دغه جګړه په ټول موندو کې پوري شوه د صافو نه واخله تر اتمانخېلو پورې جګړه خپره شوه. چې خلکو ډیر په .میړنۍ سره جګړه وکړه خو له انګریز له خواه هوم کافي وزوریدل

لکه اخر افغاني صېب لیکې چې

په ۰ کښې د علاقه انبار اتمان خیل شکته را پریوتل د پېښور په علاقه کښې ئې د فرنګي په) څوکو حملې شروع کړي. انګریزانو د کرنل آیس. ایچ. ګاډ فرے پولیټیکل ایجنټ ملاکنډ په کمان کښې د غاړې په اتمان خیلو او پړانګ غار حمله اوکړه. ورپسې د اتمان خیلو ناکه بندي .ئې اوکړه .)

د مۍ د میاشت په ۲۰ مه نېټه نهقي د دوم غونډ په غونډ په رارسېدو سره جنرال انډرسن د شمال په لورې وخوځېدو او غونډیې د (عمرا) کلي د دویزو صافو او اتمانخېلو د یوې ډلې د سختې مقابلې سره مخامخ شو کومورو چې د یوې غونډۍ په سر مورچه نیولې او مخې ته یې یوه ژوره نالۍ وه. غازیان چې د ښۍ لورې د اووه پنځوسم وسله وال کنډک د چپ لورې د سکهانو د درې پنځوسم کنډک او په منځ کې د اتم نمبر غرني توپچي قواوو تر حملې لاندې راغلې وون د خپل سنګر نه په شا شوو خو کله چې انګریز لښکرې بیرته کلي ته ستنې شوې نو په دوی ورپسې راستانه او سخته جګړه یې وکړه. انګریزان لښکرې اعتراف کوې چې که څه هم د دښمنانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

(غازیانو) نه دوه سوه تنه مړه شول خو دوی په ډېرې مړانۍ توریل په لاس خواه څه نوره جګړه کوله او کله به زمونږ قواوو ته سل ګزه نږدې را نوتل. د شپې له خواه څه نوره جګړه هم وشوه خو کومه خاصه نتیجه یې ورنه کړه.

په ۲۴ می کال ۱۹۰۵ باندې خبر ورکوی مومند فیلډ فورس له خواه انډین سټیټ سیکریټری ته چې د کارغه پوسټ نه. چې پرون فوځی بریګیډ د لارۍ نه شاتو خېل ته په وړوکې جرپ باندې منتقل شه. او مخکې وایې چې د امبار اتمانخېل ډیر سخته مورچه نیولی وه چې کم از کم **۲۰۰۰ اتمانخېل** وو چې د ناوکۍ خلک پکې هوم وو. وس هغیو دغه ځای نه منتشر کړې شه چې د اتمانخېلو خواه پکې تر پینځه پنځوست وژنی شوی او وایې چې مونږ انګریز فوځ ته هوم نقصان د وژنو په شکل کې شوي دي.

مخکې انګریز وایې چې مونږ د سهار ۹ بجو د ۲۲مه پنجاب له خواه له ۲ توپونه سره زوړ ځای پرینښودو ګومبټۍ ته لاړه او د میرباز خان کور مو وران او ویچاړ کړو. او بیا ۱۰ بجو کې فوځ کوټه طرف لاړو.

په ۱۲ بجو کې زمونږ فوځ د غټ نور ځایی فوځ سره میلاو شه. بیا فوځ د دانش کول په غاړه د ملا کلې ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انګریز د رسمي اسنادو په وینا د می میاشتې په ۲۳ نېټه د ازاد سرحد د قبایلو یوې دوه زره کسیزې قوې د امبار د سیند ښۍ لورې ته انګریزي قواوو په مقابل کې ټینګې مورچلې نیولې وې او د دوی د اووه پنځوسم وسله وال کنډک یو ویشتم او اتم نمبر غرنۍتوپچي قواوو سره یې جګړه وکړه.

د می د میاشتې په ۳۱ مه نېټه سره غزال هغه وخت پایې ته ورسیده کله چې د سر جیمز ویلکاک انګرېزي لښکرې په شا تګ او ستنېدو ته مجبوره شوې. د انګریزې قواوو د روسنیو شلو ورځو تلفات په لاندې ډول ښودل شویدې

:

انګرېزي قواوې ۵۲ مړه ۴۲ زخمیان

هندي قواوې ۴۵ مړه ۱۷۲ زخمیان

اخر افهانی صیب لیکې چې

ورپسې په کال کښې د علاقه غاړه اتمان خیل ترخپل منځه ورانه راغله او په هغه کښې ئې د) فرنګیانو علاقه تالا کړه. ورپسې په کال کښې د انبار اتمان خیلو او غاړه اتمان خیل راکوز شوه د هشنغره کلی اتمان زئ ئې تالا کړه حوصله ئې زیاته شوه تر پیښور پورې د پولیس څوکئ به ئې تالا کولی. د اولنۍ جنګ عظیم ورځې وې فرنګي په ځان وو. غبږ ئې نه شه کول. اخر د چې په جرګو مرکو په کال کښې هیله اتمان خیل قلار شول. البته د غاړې اتمان خیل ئې درې زره روپئ جرمانه کړل. په نوم جرمانه وه ادا نه شوه. په کال کښې د غاړې اتمان خیلو او د مشرقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتمان خیلو د علاقې سروے شروع شوه. اتمان خیل راپورته شول خو څه لوئ جنګ ونه شه.

.۱۹۰۹

په کال ۱۹۰۹ کې اتمانخېلو د حکیم خان په مشرۍ چاسده کې برید وکړو چې هغه برید کې یې هیندوان هوم وتختول. چې بیا هغه هندوان اتمانخېلو پریخودل.

.۱۹۱۰

په کال ۱۹۱۰ جنوری ۳مه نېټه باندې د امبار اتمانخېلو د انګریز سره جرګه وکړه په پیښور کې چې مونږ اتمانخېل به د انګریز د لاس لاندې علاقوں باندې بریدونه نه کوو. او دغه جرګه کې ورته دا هوم اویلي شو چې کو هیندو چې اصېل اتمانخېلو تختولی دي د انګریز د علاقې نه د هغې لپاره به ممکن کوشش کوو.

په مارچ کې بیا د اصېل اتمانخېلو له خوا هوم خوایش وکړې شه چې په امن باندې خبرې اترې پکار دی. او دغه کې دویمه غټه جرګه د امبار اتمانخېلو په پیښور کې په ..مارچ ۳۰ مه اوشوا د انګریز چیف کمشنر سره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۱۵.

.

په ۱۹۱۵ اګست په میاشت کې اتمانخېلو او سلازو په ګډه د دیر پانجکوړی په پل حمله وکړه چې د باجوړ له پاره یې خنډ جوړ کړو چې د کال د اخیره پوری په قوت کې پاتې شو

۱۹۳۰.

کله چې د قصه خوانۍ د پښتنو د وجلو پیښه وشوه په ۲۳ اپریل ۱۹۳۰ کې په دغه په ټسل په مۍ ۱۹۳۰ کې د پانجکوړی په مقام اتمانخېلو ډیر لوی تعداد سره مظاهری وکړی او د باجوړ اتمانخېل د انګریز سره د ټسل لپاره راوتلل. دغه سره سره د اتمانخېلو لښکر د غرونو نه کوز شو هشنغر کې د تنګی کلی ته ورسیدل خو دغلته په لښکر باندی د انګریز د رائل ائرپورټ فورس په مدد د جازونو بمبارياني وشوی چې لښکر د مخکې راتلو نه په قلار کې. خو د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر د واپس راتلو پر ځای د جندۍ خوړ باندی مورچې جوړیکړی او دغه لښکر یې منتشر کړی. دغه لښکر په داسې حال کې منتشر شوې وو چې له انګریز له خواه پری په جازونو بمبارياني شروع شوې.

لکه انګریز لیکې چې د اتمانخېلو د لښکر خبر راغی چې په سوات په سیند اتمانخېل راغونډ شوې دې. چې مونږ پرې په مۍ ۳۱ مه کې د سوات سیند په غاړه په بمباری د رائل ائر فورس له خوا وکړه. چې دغه لښکر په جندۍ خوړ کې ښکاره شه په جون ۱ مه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې په ۲مه نېټه مونږ پرې بمبارۍ وکړه چې بره د اتمانخېلو په کلو هوم وشوا. مخکې وايي چې مونږ په جندۍ خوږ په لښکر باندې دشپې هوم بمبارې وکړه. مخکې انګريز وايي چې مونږ فصله وکړه چې د اتمانخېلو د کوم کلو نه لښکر راوچت شوي چې په هغه کلو باندې هوم بمبارې وکړو. وايي چې مونږ په ۱۷ او ۱۲ نېټه بمبارۍ په برنګ اتمانخېل سيمه باندې وکړه. دغه وخت کې انګريزانو خپلې سياسي حربې هوم استعمال کړی.

خو په جولای په مياشت کې فقير صيب د عليېنګار يو ځل بيا د اتمانخېلو لښکر جمع کړو چې په دغه لښکر کې د اتمانخېلو ماندل شموزی عليېزیاو اصپل وو چې په سوات په سيند په جنوب کې دغه لښکر وو. وايي چې ځمونږ د رائل ائرپورټ فورس د نظر د ساتلو لپاره لاړو چې د هغه ځايه پرې اتمانخېل ځوانانو ډزې وکړې. مخکې انګريز وايي چې مونږ په ارنګ اتمانخېلو باندې په اپريل ۱۳ مه په کلو بمبارياني وکړې. په ۱۷ نېټه عليېزو اتمانخېلو دباره سوات سيند باندې وغوښتل چې ماندل او شموزي اتمانخېل له وس هوم په جنوب کې دې چې په ۱۷ نېټه يو ځل بيا بمبارې وشوا.

انګريز ليکي چې د ريسالپور د هوای ډغر نه به مونږ تلو يو ورځ به مو په اتمانخېلو بمبارې کوله او بله ورځ به مو په وزيرستان کې په محسود کوله لکه وايي چې ۱۲ جولايي په محسود بمبارۍ. په ۱۳ او نېټه په اتمانخېلو. په ۱۴ نېټه د اتمانخېلو په لښکر او دغه شان په ۱۶ بيا په محسود قبيلې. او په ۱۷ نېټه بيا په اتمانخېلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لښکر د ۱۰۰۰ ځوانانو وو. دغه فقیر علیڼګار او اتمانخېل په جندی خوړ کې مورچه زن شو او د هغه ځای یې په انګریز فوځ باندی د وینو تویولو سلسله جاری وساتله دغه وخت سرکاری علاق ته هوم ډیر نقصان ورسیدو اخیر کې انګریز فوځ د کرنل سکاټ په مشری کې ډیر غټ فوځ له انګریز له خواه تیار کړو چې تنګی ته یې راولیګو چې په قبائلی لښکرو یې د توپونو ګولی ورول شروع کړه دغه نه پس لښکر منتشر شو چې په دغه جنګ کې ډیر قبائلی لښکری ځوانان شهیدان شو او ډیر زخمیان شو خو قبائلو هوم دغه فوځ ته ډیر نقصان ورسولو .

ژمونژ مجاهدین نومی کتاب کې عبدلحلیم اثر افغانی لیکی چې په کال ۱۹۳۰ کښې دا سیاسی تحریکونه اثر قبائیلی علاقو باندې اوشه. نو د ارنګ برنګ اصیل نومی اتمان خیل او د انبار بوټ کور نومی اتمان خیل په اګره او په پړانګ غار راښکته شول او د هشنغر په برید په جندی خوړ پریوتل مورچې ئې اولګولی انګریزانو ورپسې سمدستې لښکر اوکړه. په اګره او په پړانګ غار باندې جنګ ډیره سخته مقابله اوشوه. د اګره په جنګ کښې د ملاکنډ پولیټیکل ایجنټ میجر جې. ډبلیو. تهامس ګلور. ائ. اے. اے. قتل شه. انګریزانو په اګره باندې د هوائي جهازونو ګوله باری اوکړه. ورپسې د کوټ مینه نه ئې سړک شروع کړ په ټوټۍ ئې اګره ته او ساوه قدم په قدم جنګ وو اصیل ځانګه له اتمان خیلو ښه مړانه ښکاره کړه. چه اګره په جنګ او هلی شوه د پړانګ غار محاز هک کمزورې شه. د قبائلې غازیانو لښکر واپس شه. غازیان د جنګی قیدیانو په شکل د فرنګې په لاس پریوتل په اګست ، کښې جرګه تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخه شوه. قيد يان ئې راپريودل. البته چې د غازيانو کومه وسله فرنګي له په لاس ورغلې وه هغه ئې غازيانو ته واپس نه کړه.

د اکره په غزا کښې يو نوي روحاني پېښشواد عليېنګار فقير راښکاره شوی وو. ډېر شهرت ئې موندلو ېږې. هغه په اګست ۰ کښې د پړانګ غار په لار په پيښور د غزا کولو خيال لرلو لېکن د اتمان خيلو په الينګار په فقير اعتبار نه وو لار ئې ور نه کړه.

۱۹۳۲.

په کال ۱۹۳۲ کې ديره د نواب او د اتمانخېلو او ورسره سلارزی جنګ وينختو چې د اتمانخېلو او سلارزو د لښکر مشري عليېنګار فقير کوله. د ۱۱مه سپتمبر او په ۲۷مه په منځ کې دغه لښکر له خوا د چترال روډ له انګريز لپاره په خطره کې وو. مخکې وايې چې مونږ ته د شموزی اتمانخېلو له خوا ډېر مزحمت مخې ته راغلی وو. چې د انګريز د بانړکی کيمپ ونړول شه. او په ۱۷مه نېټه په دغه لښکر په کلو مطلب د اتمانخېلو په علاقو د فوځی رائل ائر فورس له خواه بمبارياني وشوې.

۱۹۳۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جولایي ۳۱ مه نېټه فقير عليېنګار د ۲۰۰ سوا اتمانخېلو ځوانانو په مدد سوات سيند نه پوره غاړه په ملاکنډ علاقه راغله چې د مخ نيوي لپاره سوات ليوي وليږلې شوه چې دغه کې له لښکر له خواه ځوانان زخميان شولی له هغه له کبله دغه لښکر واپس اتمانخېلو ته راواړيدل. د دغه سوات ليوي له په مدد کې د انګريز له خواه ۲۲مه ګورخا رائپلز دسته راغله او د انګريز رائل ائرپورټ فورس راغې چې کتنه وکړي د دغه غلاقې. په دغه ورځ د انګريز د رائل ائر فورس په فوځې جاز بانډي د لوی اکري اتمانخېلو ډزي هوم وکړی چې په جواب کې د رائل ائر فورس له خواه بمونه .ورغورځيدل په اتمانخېلو کې .

په دغه کې انګريز اويل چې دباره لوی اکره اتمانخېل په ملاکنډ علاقه کې شامل کول پکار دي. چې په دغه کې د کوټ اتمانخېلو نه واخله تر اکری اتمانخېلو پوری سړک هوم شامل وو دغه سره دا فصله له انګريز له خواه وشوا چې په دغه علاقه يو فوځې پوسټ هوم جوړول پکار دي چې په اتمانخېلو نظر وساتلی شي. د اتمانخېلو لښکر يو ځل بيا د سوات په سيند راوغوتل چې بريد يې د انګريز په زد وکړو. په فروری په مياشت کې چې فوځ په د قلنګی لپاره توجو مرکوز کوله. چې دغه کې رائل ائر فورس د پاسنه کته کوله. او دغه فوځ د جازونو په مدد دغه پوسټ ته داخليدو نو .د لښکر له خواه مزحمت اوشه چې دوانه غاړي وژنی وشوی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کال ۱۹۳۴ اکتوبر ۹ مه نېټه کې اتمانخېلو ځوانان د علینګار فقیر په مشرۍ کې برید وکړو کله چې د چترال انګریز فوځ یو په وپسۍ کې وو. دغه ځوانان د پانجکوړی په سیند راواغتیدل د باجوړ اتمانخېلو نه خو نواب لیوې او د انګریز رائل ائر فورس په مدد دغه د اتمانخېلو د ځوانانو لښکر واپس باجوړ ته وتمبولی شه. دغه کې د انګریز له خواه خواه توپونه ارټرلری هوم استعمال شوا چې دغه له .کبله اتمانخېلو ځوانان کې څه ځوانان شهیدان هوم شه.

د کال ۱۹۳۴ کې په نومبر ۸ مه نېټه علینګار فقیر له طرفه انګریز ته مشکلاتو کې کمی راغلی وو ځکه چې د دیر د نواب په قعلمه چې کومی حملی کړی وی هغه یو رنګه ناکامي شوې وي چې دغه وجه یې کیدلي شوه. خو یو ځل بیا د الینګار فقیر غوښتل چې کیسکنۍ او دره کې حملے وکړي او دغه لپاره یې د شموزۍ اتمانخېلو جرګه راوغښتله خو دا واري اتنانخېلو امادہ نشو نو هغه ځۍ علینګار فقیر د سالارزو وطن ته لاړو چې بیا پشت ته لاړو.

.۱۹۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز لیکې چې په کال ۱۹۳۵ کې فقیر علیننګار د اتمانخېلو ځوانانو سره یو ځل بیا لښکر تیار کړو چې په اګری اتمانخېلو کې چې کوم فوځی سړک جوړیږي د فوځی پوسټ لپاره چې هغه پوسټ ورانه کړي او دغه سړک نه دغه انګریز فوځیان په قلار کې. په دغه موقه د نوښار نه د انګریز فوځی دسته راغله چې دغه لښکر منع کړي وایې چې دغه فوځي دسته د اتمانخېلو له طرفه ډیر ځیان ورسیدو او ډیر په مشکله دغه فوځی دسته ورسیده. چې په اپریل ۱۱مه نېټه د انګریز پولیټیکل ایجنټ مسټر ډبلیو ایچ بیسټ له اتمانخېلو له خوا اوژلی شوا. دغه کې له انګریز له خواه فوځیان او لیوی هوم اوړلی شوا چې زیاتره پکې زخمیان شه. پس کې دغه سړک په جون په میاشت کې د انګریز له مکمل شه خو قبائلو اتمانخېلو ډیر مزمت خودلې وو چې دغه کې ډیر زیان رسیدلې وو انګریز ته چې خپله انګریز وایې چې مونږ په دغه دوران کې ډیر د نقصان سره مخامخ شوي وو.

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلی لښکرو په مدد ډیری حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابې حملې وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانې ورکیدلی خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علیننګار د اتمانخېلو لوی اګری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علیننګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلی لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیخته شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوښهره بریګیډ یې جګړې لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل بانډی لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعلعه هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلی شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکۍ ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چاږونه بمبارې کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعلعه دروازی ته راورسیدل ځنی ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلی. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریکیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغی چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملی کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیینګار حملی وکړی خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پوری د علیینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکری مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

فقیر د علیګار .

په ۵ اپریل ۱۹۳۵ کې د قبائلي لښکرو په مدد ډیری حملې په انګریز فوځ کولی او کامیابې حملې وی. او له انګریز له خواه بار بار دهمکیانې ورکیدلې خو فقیر علیګار د دغه دهمکیانو هیڅ قسم پروه نه کوله له دغه وجې فقیر علینګار د اتمانخېلو لوی اکری علاقې کې پناه وغستله. له انګریز له خواه د سوات لیوی د علینګار فقیر پر زد راولیګله خو د قبائلي لښکر په راتلو سوات لیوی واپس په تیختنه شه. په فروری میاشت ۱۹۳۵ کې د انګریز د فوځ نوشهره بریګیډ یې جګړې لپاره ولیږلو. دغه علاقه ډیره سخته وه دمره سخته وه چې اسونه ورته خیجول هوم ګران وو. د ۲ میاشتو لپاره انګریزی فوځ په خواه شاه واغوتیدو خو علاقه سخته وه او ډیره ګرانه ورته هوم وه. ۵ اپریل باندې لښکر د انګریز فوځ سره په ډیره جزبه جنګ وکړو. دغه جنګ د قعلمه هری خواه او شاه کې وشه. چې دغه دفاع د انګریز د فوځ رائفل کمپنی کوله او ګورخه پلټن کوله. د ډول په غګولو لښکر د اسلام دره غونډ طرف ته مخکې شه. بیا په دری خصو کې دغه ویشلې شو یو د مشرق بل مغرب او ۳ دسته هوم دغلته ودریدل چې څه رنګه تواره خوره شوه لښکر د انګریز د فوځ په څوکۍ ورغله او هیڅ قصم پروا یې ونکړه چې چازونه بمباری کویل او یا دښمن په مشین ګن ډزی کوی خو جنوبي طرف نه د قعلمه دروازی ته راورسیدل ځنې ځوانانو پکې د انګریز فوځ نه مشین ګنی او ټوپکی هوم په زوره واغستلې. دغه کې پلاټون کمانډر صوبیدار هوم وژلی شه. او ډیر فوځیان یې هوم اوژل او زخمیان یې کړه. دغه کې خبر بریګیډ کمانډر ته وشه چې حرکت کې راغې چې په توپ خانوں یې ډزی شروع کړی په لښکرو دغه کې صحر شه چې په وار وار به قبائلو حملې کولی او واپس به غرونو طرف ته تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریزانو له دغه وخت کمک له نور فوځ راغی چې بار بار یې په فقیر علیینګار حملې وکړې خو فوځ ته څه کمیابي میلاو نه شوه. بیا فقیر علیګار د شموزو اتمانخېلو جرګه راوغوختله. ډیر وخته پورې د علیینګار فقیر د انګریزانو د تنګ کولو کوشش وکړو. ارتهر سونسن په خوله چې انګریزانو تسلیم کړه چې د لوی اکرې مهم هغه منظر چې وو که ډیر نه وو خو په منځ کې ډیر خوفناک وو څه رنګه چې په امبیله جنګ کې سرنیول چمپبر لین او ملاکنډ کې چې جنرل بائډن بلډ دغه خوفناک منظر لیدلی وو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حوالې

1. journal of the Royal Central Asian Society-Vol XIX- By The Royal Central Asian Society 1932 page 29-30-31
2. The Bombay Chronicle 8 Nov 1934
3. India in 1932-33 publish in 1934-page 5
4. India in 1934-35 printed by Simla 1937 Page 85-86-88-109-110-
5. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype Press 1907- pages 412
6. An Official account of the Chitral expedition 1895 By W R Robertson-Calcutta: 1898 office of the superintendent of government printing India. page- 65-66-
7. A COLLECTION OF TREAIES ENGAGEMENTS AND SANADS RELATING TO INDIA NEIGHBOURING COUNTRIES by Aitchison C.U.-Vol 11- MITTAL PUBLICATIONS DELHI - Reprinted in India 1983
8. The Bombay Chronicle 28 June 1933-Publication date 1933-06-29
9. The Cyclopedia of India and of eastern and southern Asia third edition
10. Hayat Afghani, Muhammad Hayat khan
11. Record of the expeditions undertaken against the north west frontier tribes. compiled from the military and political dispatches lieu colonel McGregor’s gazetteer by lieutenant colonel W.H. Paget Calcutta office superintendent of government printing 1874. pages 167-169-189-190-191
12. lumsden of the guides by sir peter stark lumsden G.R. Elsmie. page 110-111-112
13. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 405 to 410
14. Frontier and Overseas expeditions from India. Vol 1. Supplement A. 1908 operations against the Mohmand’s. pages 8 to 18 - 55
15. Accounts and papers. 65 volumes. session 29 January 1908 to December 1908. (pages 132-134-135-148- 150-151-
16. Accounts and papers 57 volume- 12- Military Operations in the north west frontier progress and condition session 8 February 1898 -12 august 1898. pages. 1-2-7-42-61-67-72-78-79-93
17. Frontier and overseas expeditions from India Vol-1 - Government Monotype press 1907- pages 399-400-401-402-403-404-405-406-412

(c) ketabton.com: The Digital Library

18. N.W.F.P Gazetteers. Peshawar District-Vol A-1931.Printed at the Civil and military gazette ltd by E.G. Tilt manager 1934- page 78-79
19. A COLLECTION OF TREATIES. ENGAGEMENTS AND SANADS.RELATING TO INDIA AND NEIGHBOURING COUNTRIES. Complied by C.U. AITCHISON B.C.S. VOL-11 -XI. Calcutta Superintendent government printing India 1909 -Pages 17-18-19
20. The Bombay Chronicle 25 November 1934
21. Summary of the principal events and measures of the viceroyalty of the earl of Minto volume 1- by government monotype press Simla 1910- page 8-12-66-77-
22. Reference (د غازي میرزمان خان ونډه - عبدرحمان زماني -ص ۱۳۹- ۴۶-۱۴۰)
23. Reference۶۶۶ محمد شفیع صابر-تاریـــخ صوبه سرحد- پاڼه

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library